

Malawiske bønder er med på å utvikle digitale tjenester for plantehelse

4.9.2026 - Siri Elise Dybdal | NIBIO

En digital informasjonstjeneste for landbruket i Malawi får allerede rundt 30 000 henvendelser hver måned - uten å være offentlig lansert. Nå er bønder, rådgivere og andre brukere med på å bestemme hvordan tjenesten skal utvikles videre.

For mange bønder i Malawi kan det være vanskelig å få gode råd om skadedyr, plantesykdommer og dyrking når de trenger dem, særlig i avsidesliggende områder.

Malawi Digital Plant Health Service (MaDiPHS) ledes av NIBIO i samarbeid med Malawis landbruksdepartement og nasjonale og internasjonale partnere. Målet er å gjøre informasjon om plantehelse enklere å finne og ta i bruk.

Men før tjenestene kan tas bredt i bruk, er det viktig å høre på dem som skal bruke dem.

Derfor har bønder, landbruksrådgivere, forhandlere av landbruksvarer og beslutningstakere nylig testet tjenestene og kommet med forslag til forbedringer.

Ulike tjenester for ulike brukere

MaDiPHS samler flere digitale tjenester som er utviklet for ulike brukere i Malawis landbrukssektor.

En av tjenestene er Viamo 3-2-1-plattformen, som først og fremst er rettet mot bønder. Her kan de få tilgang til landbruksinformasjon ved hjelp av en vanlig mobiltelefon. Gjennom talemeldinger på lokale språk, blant annet chichewa, kan bøndene få råd uten å ha smarttelefon eller tilgang til internett.

Parallelt utvikler MaDiPHS en nasjonal nettplattform som samler informasjon om plantehelse fra en rekke ulike kilder.

Den nasjonale plattformen skal være en ressurs for landbruksrådgivere, beslutningstakere, forskere og andre som arbeider med landbruksinformasjon.

I stedet for å måtte lete etter informasjon i mange ulike kilder, skal brukerne kunne finne data, modeller og andre relevante ressurser om plantehelse samlet på ett sted.

Tjenestene er del av samme satsing på å gjøre kunnskap om plantehelse mer tilgjengelig og nyttig i Malawi - fra støtte til bønder ute på jordene til forskning, rådgivning og beslutninger på nasjonalt nivå.

Prosjektleder for MaDiPHS, dr. Karl Thunes fra NIBIO, dr. Agnes Mbachi Mwangwela, prorektor ved LUANAR, og dr. Jonathan Mkumbira, nasjonal koordinator for MaDiPHS, under workshopen ved LUANAR-universitetet utenfor Lilongwe i Malawi. Foto: Siri Elise Dybdal

Skal nå ut til flere bønder

For bøndene er en av de største utfordringene å få tilgang til nyttige råd når de trenger dem.

Her kan Viamo 3-2-1 gjøre en forskjell. Ved å bruke vanlige mobiltelefoner og talemeldinger kan tjenesten nå bønder som ellers kan ha begrenset tilgang til landbruksrådgivning.

Hver måned ringer rundt 30 000 personer tjenesten og lytter til landbruksinformasjon som er utviklet gjennom prosjektet siden lanseringen i juni 2025. Dette skjer selv om tjenesten ennå ikke er offentlig markedsført eller annonsert.

Den malawiske bonden Fatwell Jacob Phiri deltok på testingen. Han trekker fram gapet mellom antallet bønder og tilgjengelige rådgivningstjenester som en stor utfordring.

- En rådgiver kan ikke hjelpe 1500 bønder, sier han.

Digitale tjenester som Viamo 3-2-1 kan bidra til å nå flere, mener Phiri. Bøndene får en ny mulighet til å få råd om skadedyr, plantesykdommer og dyrking.

- Med dette verktøyet tror jeg mange bønder vil kunne få tilgang til landbruksrådgivning.

- Det blir enklere å finne informasjon, sier Phiri.

Gjennom talemeldinger på lokale språk som chichewa kan bønder få tilgang til råd via Viamo 3-2-1-plattformen, uten behov for smarttelefon eller internett. Foto: Siri Elise Dybdal

Testet tjenestene sammen med brukerne

Testingen ga MaDiPHS-teamet mulighet til å prøve ut både Viamo 3-2-1-tjenesten og den nasjonale plattformen sammen med potensielle brukere.

Deltakerne testet hvor enkelt det var å finne fram til informasjon, om innholdet var forståelig, og om tjenestene svarte på behovene deres.

Jonathan Mkumbira, nasjonal koordinator for MaDiPHS, forklarte at målet er å gjøre tjenestene så brukervennlige som mulig og sørge for at informasjonen er rask å finne.

Deltakerne ønsket også at tjenesten skulle dekke flere temaer enn skadedyr og plantesykdommer, blant annet jordhelse, gjødsel, vanning og vær.

- Mulighetene er nesten uendelige. Men å legge til flere tjenester vil kreve mye ekstra arbeid, sier prosjektleder Karl Thunes fra NIBIO.

Deltakerne foreslo også forbedringer av grafer og andre visualiseringer, i tillegg til endringer i språk og tilgjengelighet.

For prosjektgruppen er slike tilbakemeldinger svært viktige.

- Vi har endelig klart å lage noe vi kunne prøve ut, sier Thunes.

- Workshopen ga oss mulighet til å lære hvor enkelt det er å forstå og navigere i verktøyene, og hvor relevant informasjonen er, sier Thunes.

Tilbakemeldingene skal brukes til å forbedre tjenestene før de tas bredere i bruk.

MaDiPHS utvikler en nasjonal nettplattform som samler informasjon om plantehelse fra en rekke kilder. Plattformen skal være en ressurs for landbruksrådgivere, beslutningstakere, forskere og andre som arbeider med landbruksinformasjon. Foto: Siri Elise Dybdal

Fra tilbakemeldinger til større effekt

Prosjektet utvikles i samarbeid med lokale brukere. Tilbakemeldingene deres hjelper prosjektgruppen med å tilpasse data, modeller og tjenester til behovene i Malawi.

- Målet er å skape en nasjonal ressurs som kan videreutvikles og brukes i Malawi, samtidig som vi får erfaringer som kan være nyttige for lignende initiativer andre steder, sier Thunes.

- Til syvende og sist ønsker vi å hjelpe bønder og andre som arbeider i landbruket med å ta bedre og mer informerte beslutninger.

Bedre tilgang til kunnskap om plantehelse kan gi konkrete gevinster, blant annet økt avling, redusert bruk av plantevernmidler og høyere inntekter for jordbruksfamilier.

Neste steg er nå å omsette forslagene fra brukerne til konkrete forbedringer.

- Jeg ser fram til å gjennomføre de fleste av forslagene som kom fra partnerne, bøndene og de andre brukerne som deltok på workshopen, sier Jonathan Mkumbira.

<https://www.nibio.no/nyheter/2026/malawiske-bonder-er-med-pa-a-utvikle-digitale-tjenester-for-plantehelse>